

Kwaliteitskompas Gehandicaptenzorg

Van afvinken naar leren en verbeteren

Het Kwaliteitskompas Gehandicaptenzorg waarborgt de kwaliteit van de zorg voor mensen met een beperking. Het vervangt het huidige kwaliteitskader en treedt op 1 januari 2023 in werking. We praten erover met Xavier Moonen en Yvette Dijkxhoorn, respectievelijk vertrekkend en aantredend lid van de Landelijke Stuurgroep Kwaliteitskompas.

Het Kwaliteitskompas Gehandicaptenzorg is een lijvig document. Toch ging het opstellen ervan allesbehalve moeizaam, zegt Xavier Moonen, oud-voorzitter van de NVO en namens NVO en NIP lid van de Landelijke Stuurgroep Kwaliteitskompas. “Als je eenmaal op pad bent met elkaar, dan weet je wat je aan elkaar hebt.” En op pad, dat zijn de betrokken organisaties al een tijdje. In vogelvlucht schetst Xavier de ontwikkelingen van de afgelopen jaren. “Rond 2005 ben ik betrokken geraakt bij het denken over kwaliteit in de gehandicaptenzorg. Dat resulteerde in een eerste visiedocument, daarna volgde het kwaliteitskader en nu dus een Kwaliteitskompas. Er is in die jaren steeds meer vertrouwen gegroeid tussen de beroepsverenigingen, werkgevers, zorgverzekeraars, Inspectie, cliëntenorganisaties en al die andere partijen die in de afgelopen jaren zijn aangehaakt.”

Nu het Kwaliteitskompas er ligt, is voor Xavier de tijd aangebroken zijn plek in de stuurgroep over te dragen aan Yvette Dijkxhoorn. “Ik ben wel blij dat Yvette mij opvolgt. Ze heeft niet alleen zicht op alle ontwikkelingen in de gehandicaptenzorg, maar kent ook de praktijk. Die combinatie is fijn.”

Yvette, je bent net nieuw in de stuurgroep en dus niet betrokken geweest bij het opstellen van dit Kwaliteitskompas. Wat vind je ervan als je de tekst leest?

Yvette: “Ik vind het opvallend vooruitstrevend. Met dit Kwaliteitskompas toont de sector zich een voorloper. Wat ik

bijvoorbeeld sterk vind, is dat het minder draait om genezen en beter worden en dat in plaats daarvan de kwaliteit van bestaan van cliënten veel meer centraal staat. Het veld heeft ook opvallend veel vrijheid om dingen zelf in te vullen.”

Xavier: “De nadrukkelijke slag die we sinds 2013 hebben gemaakt, is dat we een organische ontwikkeling hebben doorgemaakt van plat verantwoord – kort gezegd het afvinken van lijstjes – naar leren en verbeteren. Daarom noemen we het nu een *kompas*, want het geeft richting, in plaats van dat je erdoor wordt ingeperkt. We weten de richting, maar we pretenderen niet dat we alles weten. Het is juist de bedoeling om samen te ontdekken wat goede zorg is en hoe je het beste met elkaar kunt samenwerken om tot goede zorg te komen.”

Hoe heeft dat leren en verbeteren een plek gekregen in dit Kwaliteitskompas?

Xavier: “Daar hebben we allerlei instrumenten voor aangereikt, denk aan visitaties, kwaliteitsgesprekken in teams en teamreflectie. Ook hebben we meer aandacht gegeven aan de rol van professionals, want we merkten dat zij het kwaliteitskader – de voorganger van het Kwaliteitskompas – te weinig gebruikten.”

Yvette: “Daar zit nog steeds wel een deel van mijn zorg. Als we straks op pad gaan om het Kwaliteitskompas onder de aandacht te brengen, dan is het belangrijk dat we niet alleen de kwaliteitsmedewerkers spreken, maar juist ook de professionals die ermee moeten werken. Ik zie het wel een beetje als onze opdracht om ervoor te zorgen dat



Xavier Moonen is orthopedagoog en gz-psycholoog. Hij is onder andere emeritus hoogleraar kennisontwikkeling aan de Universiteit van Amsterdam en emeritus lector inclusie van mensen met een verstandelijke beperking aan de Zuyd Hogeschool Heerlen.



Yvette Dijkhoorn is als orthopedagoog en klinisch neuropsycholoog verbonden aan LUBEC/Ambulatorium van de Universiteit Leiden, waar ze zowel onderzoek doet als klinisch werk.

het Kwaliteitskompas niet blijft hangen op het abstracte niveau van de kwaliteitsmedewerkers.”

Xavier: “Ik hoor regelmatig dat professionals het zo druk hebben dat ze helemaal niet toe komen aan reflectie of bijscholing. Vandaar dat we ook hebben gezegd: als je de doelen uit het Kwaliteitskompas wilt realiseren, dan hebben werkgevers ook een rol in het faciliteren van bijscholing en reflectie. Neem teamreflectie, daar moet veel meer aandacht aan worden besteed. Het is belangrijk dat professionals kritisch nadenken, ook over de organisatie waar ze werken. Je moet niet alleen keihard werken, je moet jezelf ook laten horen.”

Nieuw in het Kwaliteitskompas is het zogeheten voortgangsbericht. Wat houdt dit in?

Xavier: “Een van de bezwaren van werkgevers was dat zij zich ieder jaar moesten verantwoorden. Het werd te vaak een herhaling van zetten, vandaar dat we dat hebben teruggebracht tot eens per twee jaar. Toen hebben de beroepsverenigingen en cliëntenorganisaties gezegd: dan zou je dat andere jaar goed kunnen gebruiken om de professionals en de cliënten te laten reflecteren op waar een organisatie staat. Dat is het voortgangsbericht geworden. Wat mij betreft kan het alle vormen aannemen: het hoeft echt niet per se een boekwerk zijn, het kan ook een film zijn, of een podcast. Voor de NVO en het NIP is het vooral belangrijk om de stem van de professionals over het voetlicht te krijgen. Het is een unieke kans om te zorgen dat we

zichtbaar worden en dat de onderwerpen geadresseerd worden die wij als academisch geschoolde pedagogische en psychologische professionals belangrijk vinden.”

Moeten alle orthopedagogen en psychologen het Kwaliteitskompas van binnen en van buiten kennen?

Yvette: “Ja, en dan vooral het idee dat erachter zit.”

Xavier: “Het idee is dat je je blijft ontwikkelen als professional en regelmatig verantwoording aflegt voor wat je doet, zonder dat het knellend hoeft te zijn, maar dat je juist trots bent om verantwoording af te leggen.”

Hoe verhouden de NVO Kwaliteitsregisters zich tot het Kwaliteitskompas?

Xavier: “In feite zit dezelfde dynamiek erachter: je blijven ontwikkelen en scholen en daarnaast verantwoording afleggen. Alleen zien professionals in de gehandicaptenzorg lang niet altijd de meerwaarde van de Kwaliteitsregisters.”

Yvette: “Klopt, maar ik denk dat professionals dat wel zouden moeten willen. En ik denk dat de NVO mensen daarbij ook goed kan ondersteunen, door bijvoorbeeld zaken als supervisie en intervisie goed te faciliteren. Bij zowel de NVO Kwaliteitsregisters als het Kwaliteitskompas draait het om het vermogen om kritisch over je werk na te denken. Je komt er niet meer door te zeggen: mijn werkgever wil dat ik het zo doe, dus dan doe ik dat. Want het belang van



‘Met dit Kwaliteitskompas toont de sector zich een voorloper. Het draait minder om genezen en beter worden, de kwaliteit van bestaan van cliënten staat meer centraal.’

goede zorg voor cliënten moet altijd voorop staan. In die zin kunnen de Kwaliteitsregisters en het Kwaliteitskompas *empowerend* werken.”

Het Kwaliteitskompas gaat op 1 januari in en loopt tot en met 2028. Waar moet de gehandicaptenzorg in 2028 staan?

Xavier: “Het mooie is dat we dat in de zogeheten ontwikkelagenda hebben beschreven. Op dit moment is het model van Shalock en Verdugo voor ons leidend als het model voor goede zorg. Zij beschrijven acht domeinen die van invloed zijn op het leven van een cliënt. In het zorgplan wordt na goed overleg vastgelegd wat voor een specifieke cliënt beschouwd wordt als goede zorg, dat is de tweede pijler in het Kwaliteitskompas. Maar het denken over wat goede zorg is, ontwikkelt zich natuurlijk voortdurend. Je kunt niet even op een namiddag afspreken wat goede zorg is, daar moet diepgaand over gesproken worden. Dus ik zou wensen dat we in 2028 dat gesprek op een dan actuele manier voeren en dat NVO-leden actief meedoen aan die discussie.”

Yvette: “Ik hoop vooral dat we elkaar beter begrijpen in 2028, dat we in gewone leektaal met elkaar praten. Het gaat bijvoorbeeld vaak

over de eigen regie van cliënten, maar het is een stuk lastiger om in de praktijk te bepalen wat dat nu precies inhoudt. Voor mij is goede zorg dat je samen met cliënten, ouders en anderen tot goede afspraken kunt komen, en dat daar vervolgens een leerervaring uit komt. Het zou mooi zijn als het Kwaliteitskompas een bijdrage kan leveren aan dat onderlinge begrip.”

Tot slot: welke boodschap willen jullie orthopedagogen meegeven?

Yvette: “Denk actief mee! Ik zou het ook mooi vinden als we andere werkvelden bij onze discussie betrekken. In het Kwaliteitskompas heb je veel vrijheid en dat geldt lang niet voor ieder domein, dus mooi als we daar het gesprek over kunnen voeren.”

Xavier: “Ook ik hoop dat orthopedagogen en psychologen de handschoen oppakken en een actieve rol gaan spelen, want dit is een unieke kans om een stem te geven aan dat wat je belangrijk vindt.”

tekst: Raymond Krul

Meedoen?

Het Kwaliteitskompas Gehandicaptenzorg 2023-2028 is een document van en voor de gehandicaptenzorg. Vrijwel alle relevante partijen hebben meegewerkt aan het opstellen ervan: van cliëntenorganisaties, overheid en belangenverenigingen tot zorgverzekeraars en beroepsverenigingen.

Het Kwaliteitskompas heeft vier bouwstenen: het zorgproces, onderzoek naar ervaringen van mensen met een beperking,

professionele ontwikkeling en inzicht in kwaliteit. Het Kwaliteitskompas is er ook in een korte, toegankelijke versie. Kijk verder op www.vgn.nl/kwaliteitskompas-gehandicaptenzorg-2023-2028

Wil je meedoen en meedenken? Stuur dan een e-mail naar Els Snijders van de NVO: e.snijders@nvo.nl.